№ 114

ნელიწადი მეორე

მთავრობის მოამგე

ნელიწადი მეორე

ყოველდღიური გაზეთი

ფასი 1 მან.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ორშაბათი, 26 მაისი 1919 წ.

საქართველოს რესპუბლიკა

საქართველოს დამოუკიდებლობის წლის თავი.

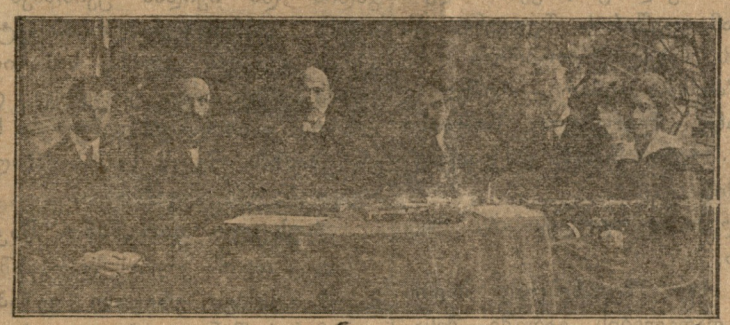

საქართველოს დამფუძნებელი კრების პრეზიდიუმი.

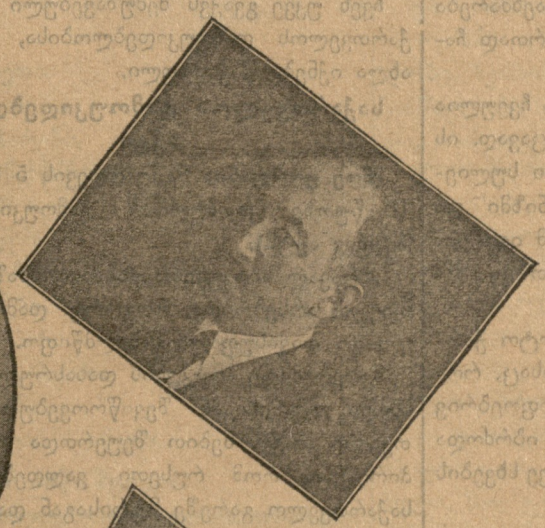

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

1918 წ.
26 მაისი 26
საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება

საქართველოს ეროვნულ საგჭოს

პირველი სხდომა.

კვირა, მაისის 26. 1918 წ. ტფილისი. სასახლე.

კრებას დაესწრო 42 წევრი და 36 კანდიდატი.

ლოჟებში და ქანდარებზედ აუარებელი საზოგადოებაა: სხვა და სხვა ერთა წარმომადგენელნი. სხვათა შორის იმყოფება გერმანიის ჯარის უფროსი აფიცერი **გრაფი შულენბურგი**, გერმანელ ოფიცერთა თანხლებით.

ლოჟაშია აგრეთვე ტფილისის მიტროპოლიტი ლეონიდე სამღვდელო ამალითურთ და ქართველი მხედრობა.

სასახლის წინა მოედანი და ახლო-მახლო ქუჩები ხალხით არის გაჭედილი.

სასახლის ბანზე ამართულია საქართველოს ეროვნული დროშა.

თავმჯდომარეობს ეროვნულ საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის თავმჯდომარე **ნოე ჟორდანია.**

პრეზიდიუმში არიან: **გიორგი ლასხიშვილი, გრიგოლ ვეშაპელი, პავლე საყვარელიძე.**

მდივნად არის ეროვნულ საბჭოს მდივანი **ილია ზურაბიშვილი.**

კრება ნაშუადღევის 4 საათსა და 50 წუთზე იწყება.

კრების გახსნა.

თავმჯდომარე. საქართველოს ეროვნულ საბჭოს სხდომას გახსნილად ვაცხადებ.

ნოე ჟოროანიას სიტყვა.

მოქალაქენო! დღეს თქვენ აქ მოწმე იყავით ერთი ისტორიულის და ამავე დროს ტრაღიკულ აქტისა. ამ დარბაზში მოკვდა ერთი სახელმწიფო და აი ახლა, ამავე დარბაზში, ეყრება საფუძველი მეორე სახელმწიფოს.

ამ ორ სახელმწიფოთა შორის, რომელთაგანაც ერთი მოკვდა და მეორე იბადება, შეუძლებელია ყოფილიყო ინტერესთა წინააღმდეგობა.

და თუ ოდესმე პირველი აღსდგება მკვდრეთით, დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, მათ შორის მუდამ იქნება ინტერესთა თანხმობა ტაში).

საქართველოს ახალი სახელმწიფო, რომელიც დღეს არსდება, არ იქნება მიმართული არც ერთის ხალხისა, არც ერთის სახელმწიფოს წინააღმდეგ.

მისი მიზანია დღევანდელ ისტორიულ ქარტეხილისგან დაიფაროს თავისი თავი.

და როცა ამას მოახერხებს იგი დაეხმარება სხვებსაც, ვინც ჩვენს ქვეყანასთან ერთად ჩავარდა დიდ განსაცდელში! (ტაში).

თქვენ კარგად იცით, საქართველო ჩვეულია ბრძოლას თავისი არსებობის დასაცავად. ის საუკუნოებით იბრძოდა, რათა თვისი სულიერი ვინაობა, ნაციონალური ორგანიზმი და ტერიტორია შეენარჩუნებინა. მაგრამ იგი იბრძოდა მხოლოდ თავის დასაცავათ და არ ებრძოდა სხვის არსებობას.

ამასთანავე იგი იბრძოდა არა მარტო ქართველთათვის, არამედ იმ ერებისათვისაც, რომელნიც მოსახლეობენ მის სახელმწიფოებრივ ფარგლებში; მეტსაც ვიტყვი,—ის იბრძოდა თავისი ფარგლების გარეშეც, აგრეთვე სხვების დასაცავად.

ეს დიდი ისტორიული მაგალითი ცხოველმყოფელ ანდერძათ დარჩა ქართველ ხალხს და ეს სრული გარანტიაა იმისა, რომ დღევანდელ ქართველ ერს შერჩენილი აქვს მისი ძირითადი ისტორიული მიდრეკილება-შეუსაბამოს ხოლმე თვის ინტერესი სხვა ერთა ინტერესებს.

სწორედ ამიტომ არც ერთი ერი—ჩვენს ქვეყანაში მცხოვრები, თუ ჩვენს სახელმწიფოს გარეშე მყოფი, არ უნდა განიცდიდეს ჩვენს გამო რაიმე აღელვებას, სულიერ მტკივნეულობას და წყენას.

და განა დღეს სეიმში არ განაცხადეს, სხვა და სხვა ორატორებმა, რომ არ არის ისეთი ერი, რომელიც ცუდათ იხსენიებდეს ქართველ ერს?!

ეს არის იმის თავდები, რომ ახალი სახელმწიფო, ახალი მთავრობა სავსებით გაამართლებს ამ იმედებს.

ჩვენ გვსურს ვიქონიოთ მეგობრული ურთიერთობა ჩვენს გარეშე და ჩვენს შორის მყოფ ერებთან.

ჩვენ მივაქცევთ განსაკუთრებულ ყურადღებას იმ ერის დიდ ტრაგედიას, რომლის ერთი ნაწილი ჩვენს ტერიტორიაზე სცხოვრობს, ხოლო მეორე ნაწილი ჩვენს გარეშე. ეს არის სომხობა.

ძველს ანდერძს დღევანდელი ქართველობა გაიხსენებს და სომხის ერი იმავე მფარველობას ჰპოვებს ჩვენში, რომელსაც ჰპოვებდა იგი ქართველ მეფეთა შორის! (ხანგრძლივი ტაში).

ჩვენ გვსურს კეთილგანწყობილებაში ვიყოთ ამიერ კავკასიის მოსახელეობის დიდ უმრავლესობასთან, მუსულმანებთან. ჩვენ გვინდა, რომ მათ მოგვბაძონ. დაიარსონ ასეთივე სახელმწიფო და შეერთების ხელი გამოგვიწოდონ (მხურვალე ტაში).

ამასთანავე ეს დამოკიდებულობა ჩვენს გარშემო მყოფ ერებისა იქნება უფრო მკვიდრი საფუძველი, რომელიც გაამაგრებს ჩვენს ნორჩ სახელმწიფოს და აგრეთვე ამ ერებსაც და საშუალებას მოუსპობს ჩვენს საერთო მოქიშპეთ წიხლი ჩაგვცენ და დაგვანგრიონ. ჩვენს სახელმწიფო ფარგლებში მოსახელეობს სხვა და სხვა ერთა უმცირესობა. ვაცხადებთ, რომ ეროვნული უმცირესობანი იქნებიან ისევე უფლება მოსილნი, როგორც იქნება ჩვენი სახელიწიფოს ეროვნული უმრავლესობა—ქართველობა.

ეს ერნი,—შეერთებულნი ერთის დროშის ქვეშ შეჰკრავენ კავშირს იმ ერებთან, რომელნიც ჩვენი ქვეყნის ფარგლების გარეშე იმყოფებიან,—და ამით წარმოიშვება ის სახელმწიფოებრივი კავშირი, რომელიც აღადგენს აქ, ჩვენს წინაშე, დაღუპულს სახელმწიფოს.

ეს სახელმწიფო იქნება კავკასიის კონფედერატიული კავშირი. (ხანგრძლივი ტაში მთელს დარბაზში).

ამ რიგად ჩვენი სავალი გზა, ჩვენი იდეალი უნდა იყოს ამ კავშირის შექმნა. ეს კავშირი იქნება ის სახელმწიფოებრივი ორგანიზმი – სახელმწიფოთა კავშირი,—რომელიც საერთო ძალ-ღონე შეკრებილი, მთლიანი წარდგება გარეშე მტერის წინაშე და დაიცავს თავის თავს. (ტაში).

აი მაშინ შეიძლება აღსრულდეს ის, რაც სეიმმა ვერ შექმნა.

და ის, ვინც ახლა შეუგნებლად მიდის ამიერ-კავკასიის ფარგლების გარეშე—შესაძლებელია კვალად მობრუნდეს და საერთო დროშის ქვეშ დადგეს.

ამით დამყარდება ამიერ-კავკასიის ერთობა და აქ მოსახლე ერების ძლიერება (ხანგრძლივი ტაში და ოვაციები).

ეხლა მომეცით ნება გადავიდეთ იმ საგანზე, რომლისათვისაც ჩვენ აქ შევიკრიბენით.

ჩვენ უკვე გვაქვს შემუშავებული აქტი საქართველოს დამოუკიდებლობისა, რომელიც ახლა იქნება წაკითხული.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი.

(**ნოე ჟორდანია** ნაშუადღევის 5 საათსა და 10 წუთზე კითხულობს დამოუკიდებლობის შემდეგ აქტს).

„მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში საქართველო არსებობდა, როგორც დამოუკიდებელი და თავისუფალი სახელმწიფო.

მეთვრამეტე საუკუნის დასასრულს ყოველ მხრით მტრისაგან შევიწროვებული საქართველო თავის ნებით შეუერთდა რუსეთს იმ პირობით, რომ რუსეთი ვალდებული იყო საქართველო გარეშე მტრისაგან დაეცვა.

რუსეთის დიდის რევოლიუციის მსვლელობამ რუსეთში ისეთი შინაგანი წყობილება შეჰქმნა, რომ მთელი საომარი ფრონტი სრულიად დაიშალა და რუსეთის ჯარმაც დასტოვა ამიერ-კავკასია.

დარჩენ რა თავის ძალ-ღონის ამარად, საქართველომ და მასთან ერთად ამიერ-კავკასიამ თვით თავს იდვეს საკუთარი საქმეების გაძღოლა და პატრონობა ჭ შესაფერი ორგანოებიც შეჰქნეს; მაგრამ გარეშე ძალთა ზედგავლენით ამიერ-კავკასიის ერთა შესაერთებელი კავშირი დაირღვა და ამით ამიერ-კავკასიის პოლიტიკური მთლიანობაც დაიშალა.

ქართველი ერის დღევანდელი მდგომარეობა აუცილებლად მოითხოვს, რომ საქართველომ საკუთარი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია შეჰქმნას, მისი საშუალებით გარეშე ძალის მიერ დაპყრობისაგან თავი გადაირჩინოს და დამოუკიდებელ განვითარების მტკიცე საფუძველი ააგოს.

ამისდა თანახმად საქართველოს ეროვნული საბჭო, 1917 წლის ნოემბერს არჩეული, საქართველოს ეროვნულ ყრილობის მიერ აცხადებს:

1. ამიერიდან საქართველოს ხალხი სუვერენულ უფლებათა მატარებელია და საქართველო სრულ-უფლებოვანი დამოუკიდებელი სახელმწიფოა.

2. დამოუკიდებელ საქართველოს პოლიტიკური ფორმა — დემოკრატიული რესპუბლიკაა

3. საერთაშორისო ომიანობაში საქართველო მუდმივი ნეიტრალური სახელმწიფოა.

4. საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას სურს საერთაშორისო ურთიერთობის ყველა წევრთან კეთილმეზობლური განწყობილება დაამყაროს, განსაკუთრებით კი მოსაზღვრე სახელმწიფოებთან და ერებთან.

5. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა თავის საზღვრებში თანასწორად უზრუნველჰყობს ყველა მოქალაქის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებს განურჩევლად ეროვნებისა, სარწმუნოებისა, სოციალურ მდგომარეობისა და სქესისა.

6. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა განვითარების თავისუფალ ასპარეზს გაუხსნის მის ტერიტორიაზე მოსახლე ყველა ერს.

7. დამფუძნებელ კრების მოწვევამდე მთელის საქართველოს მართვა-გამგეობის საქმეს უძღვება ეროვნული საბჭო, რომელიც შევსებული იქნება ეროვნულ უმცირესობათა წარმომადგენლობით, და დროებითი მთავრობა პასუხისმგებელია საბჭოს წინაშე.

აქტის წაკითხვა აივანზე.

(მყუდროების დამყარების შემდეგ თავმჯდომარის წინადადებით ეროვნულ საბჭოს მდივანი **ილია ზურაბიშვილი** სასახლის აივანზე გადის და იქიდან უკითხავს თავმოყრილ ხალხს დამოუკიდებლობის აქტს. აივანზე აქტის კითხვის დროს საპატიო დარაჯთა რაზმი სდგას ორის ეროვნულ დროშით.

აქტის თითოეული დებულება ხალხში დიდს ენტუზიაზმს იწვევს. (ვაშას ძახილი, ტაში და ოვაციები განუწყვეტელია).

რუსული თარგმანის წაკითხვა.

(ამავე დროს კრების დარბაზში, თავმჯდომარის ამხანაგი **გრიგოლ ვეშაპელი,** თავმჯდომარის წინადადებით, კითხულობს აქტის რუსულ თარგმანს, რასაც მოჰყვება იგივე ტაში და ოვაციები).

აქტის მიღება და დამტკიცება.

თავმჯდომარე. თანახმა ხართ მიიღოთ საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი თუ არა? არავინ. გთხოვთ ასწიოთ ხელი. ვინაა წინააღმდეგი? არავინ. თავი ვინ შეიკავა? არავინ. საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი ერთხმად იქნა მიღებული (ხანგრძლივი ტაში. ისმის ხმები: გაუმარჯოს საქართველოს! გაუმარჯოს!).

ვთხოვ საბჭოს ყველა წევრებს, რომ კრების შემდეგ მოვიდნენ აქ და აქტს ხელი მოაწერონ.

დროებითი მთავრობის შემადგენლობა.

თავმჯდომარე. ეხლა ნება მიბოძეთ გამოვაცხადო ჩვენის დროებითი მთავრობის შემადგენლობა, რომელიც შედგენილია აღმასრულებელ კომიტეტის მიერ, ფრაქციების წარმომადგენლებთან შეთანხმებით.

1. მთავრობის თავმჯდომარე და შინაგან საქმეთა მინისტრი **ნოე რამიშვილი.**

2. საგარეო საქმეთა მინისტრი **აკაკი ჩხენკელი.**

3. საახედრო მინისტი **გრიგოლ გიორგაძე.**

4. ფინანსთა და ვაჭრობა მრეწველობის მინისტრი **გიორგი ყურუში.**

5. განათლების მინისტრი **გიორგი ლასხიშვილი.**

6. მიწათ-მოქმედებისა და შრომის მინისტრი **ნიკო ხომერიკი.**

7. იუსტიციის მინისტრი **შალვა მესხიშვილი.**

8. გზათა მინისტრი **ივანე ლორთქიფანიძე.**

(ყველა ზემო აღნიშნულ პირთ კრება და დამსწრე საზოგადოება ტაშით და ოვაციებით ეგებება. აკაკი ჩხენკელის გარდა, რომელიც საზავო დელეგაციაში იმყოფება ყველა დანარჩენნი დარბაზში არიან. მინისტრები მთავრობის ადგილს იკავენ).

მთავრობის დამტკიცება.

(**თავმჯდომარის** შეკითხვაზე კრება ერთხმათ ამტკიცებს ზემოდ დასახელებულ პირთა მთავრობათ არჩევას).

არსებულ კანონების დადასტურება.

თავმჯდომარე. ახლა საჭიროა, ვიდრე ჩვენ შეუდგებით კანონების გამოცემის მუშაობას, ძალაში დარჩეს ყველა ის კანონი, რომელიც დღემდე არსებობს და საქართველოში მოქმედობს, სხვათა შორის სეიმის დადგენილებანიც. (კრება ერთხმად იღებს ამ წინადადებას).

ფინანსები.

თავმჯდომარე. ამის გარდა, ჩვენ უნდა მივიღოთ წინადადება ფინანსების შესახებ. ვინაიდან საფინანსო საქმე მეტის მეტად რთულია, საჭიროა დროებით დარჩეს ძველი წესი ფულის ბეჭედისა, სანამ ჩვენი საკუთარი სახელმწიფოებრივი ფულის სისტემა შემუშავდება; ე. ი. ამიერ კავკასიას ფულის საერთო სისტემა იქნება, მუსულმანებთან და სომხებთან შეთანხმებით.

გიორგი გვაზავა. (ადგილიდან) ეგ საკითხი გადაიდოს!

თავმჯდომარე. გადადება შეუძლებელია. ფული ყოველ წამს საჭიროა და ჩვენ კი ფულის სისტემას სასწრაფოთ ვერ შევქმნით.

ამასვე თხოულობს მთავრობა.

(კრება ერთხმად იღებს თავმჯდომარის წინადადებას. ფინანსიური საქმის შესახებ. ე. ი. დროებით დარჩეს ძველი წესი ფულის სისტემის).

სამანდატო კომისია.

თავმჯდომარე. აგრეთვე საჭიროა ჩვენს შემდეგ კრებას კანონებრივი ხასიათი მივცეთ. გამოვარკვიოთ ვინ არის წევრი და ვინ კანდიდატი. ამისთვის უნდა ავირჩიოთ სამანდატო კომისია, რომელიც შემდეგ სხდომისთვის წარმოგვიდგენს მოხსენებას. გთხოვთ დაასახელოთ. ასახელებენ:

1. თევდორე კიკვაძეს.
2. რაჟდენ არსენიძეს.
3. შალვა მიქელაძეს.
4. იასონ ლორთქიფანიძეს.
5. გიზო ანჯაფარიძეს.
6. კალენიკ ქავთარაძეს.
7. გიორგი გვაზავას. კრება ერთხმად ამტკიცებს ამ შემადგენლობას.

თავმჯდომარე. დღევანდელი წესრიგი დასრულებულია. ამ დღეებში ჩვენი მთავრობა წარმოუდგენს საბჭოს დეკლარაციას.

მისალმებანი.

თავმჯდომარე. ახლა ჩვენ უნდა გადავიდეთ კრების საგნის მეორე მხარეზე. აქ იმყოფებიან ერთა წარმომადგენლები, რომელთაც განაცხადეს სურვილი მიესალმონ საბჭოს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების გამო.

მაჰმადიანთა წარმომადგენელის ფატალი-ხანი ხოელის სიტყვა.

მაჰმადიანთა ცენტრალ კომიტეტის სახელით მოგილოცავთ, დამოუკიდებელ საქართველოს მოქ ლაქენო, თქვენს დღევანდელ ბედნიერებას,

100 წელზე მეტია, რაც საქართველო იბრძოდა თავის დამოკიდებლობისათვისაც და აი დღეს აგისრულდათ ის ნატვრა, რომელიც ჩამარხული იყო ყოველ ქართველ მამულიშვილის გულში.

ამიერ-კავკასიის ერები ცდილობდნენ, რომ შეექმნათ ერთი მთლიანი სახელმწიფო, მაგრამ დღევანდელ პირობებში ჩვენ ეს ვერ შევძელით.

ეხლა ჩვენ ვშორდებით ერთმანეთს, რომ შემდეგში უფრო მტკიცედ შევკავშირდეთ, ჩვენი განშორება არ იქნება ხანგრძლივი. უკვე ახლოა ის დღე, როდესაც ჩვენ სახელმწიფოებრივ ცხოვრებას ერთი მიმდინარეობა მიეცემა.

ჩვენ ვგრძნობდით განშორების აუცილებლობას, მაგრამ ისიც გვწამს, რომ მალე ისევ შევკავშირდებით.

ნება მომეცით, ერთხელ კიდევ მოგილოცოთ ამიერ-კავკასიის ყველა მაჰმადიანის სახელით: გაუმარჯოს დამოუკიდებელ საქართველოს! (ტაში).

ადგილობრივ პოლონელთა წარმომადგენელის სიტყვა.

(თარგმნილია რუსულით).

ჩვენ პოლონეთის შვილები მივესალმებით მებრძოლ საქართველოს თავისუფალ შვილებს და უსურვებთ ყოველივე სიკეთეს.

გაუმარჯოს საქართველოს!

ოსების წარმომადგენელის სიტყვა

გიორგი გაგლოევი. ამხანაგებო და მოქალაქენო!

ამ ტრიბუნაზე მე განვიცდი იმავე გრძნობას, რომელსაც განიცდით თქვენ. ეს გასაგებიც არის. მე ვარ წარმომადგენელი არა მარტო ოსების, არამედ საქართველოს ეროვ-

ნულ საბჭოს წევრიც. თვით ეს ფაქტი ამტკიცებს, რომ ამ ორი ერის შორის არის ისეთი რამ კავშირი, რომელიც აერთებთ მათ. ჩვენ გვწამს, რომ საქართველოს დემოკრატია თავის დროშას დაბლა არ დაუშვებს. საქართველოს დემოკრატიასთან ერთად ამ დროშის ქვეშ ივლის ჩვენი დემოკრატიაც.

ამ იმედებით აღფურვილი მივესალმები ამ კრებას. იმედია საქართველო აიცდენს იმ განსაცდელს, რომელიც მას მოელის გარეშე მტრისაგან,

ქართველ მაჰმადიანთა წარმომადგენელის სიტყვა.

ჰაიდარ ბეგ აბაშიძე. ძვირფასო ძმანო! დღეს თქვენი მოძმე ქართველი მაჰმადიანები გილოცავთ საქართველოს განთავისუფლებას. გილოცავთ მრავალტანჯულ საქართველოს დამოუკიდებლობას!

ჩვენი გული ნაღვლით ივსება, როდესაც ვიგონებთ, რომ სამაჰდიანო საქართველო დღეს თქვენთან არ არის.

მაგრამ მე იმედი მაქვს, რომ სამაჰმადიანო საქართველო დღეს თუ არა ხვალ ჭირშიც და ლხინშიც თქვენთან იქნება.

მაშ გაუმარჯოს დღეს ამ საქართველოს შემდეგ კი ეროვნულ ტერიტორიალურად შეკავშირებულ საქართველოს!

გერმანიის რწმუნებულის კაიზერის სიტყვა.

(თარგმნა გერმანულით **გერჟანტი ქიქოძემ**).

თუმცა მე ჩემი მთავრობისაგან არ მაქვს ოფიციალური დავალება, მაგრამ მე პირადად მოგილოცავთ დამოუკიდებლობის დამყარებას და უსურვებ ახლად დაარსებულ სახელმწიფოს ყოველივე სიკეთეს და წარმატებას?

ამიერ-კავკასიის გერმანელთა წარმომადგენელი.

ფრიკი. (სთარგმნა გერმანულით **გერჟანტი ქიქოძემ**) ულოცავს კრებას საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას. გამოსთქვამს სურვილს, რომ საქართველო აღსდგეს ნანგრევებიდან, განახლდეს, როგორც ფენიქსი (ფასკუნჯი) და ბოლოს ერთ ტაძარში გამოსჭედოს თავის ბედი.

გაუმარჯოს საქართველოს რესპუბლიკას!

კრების დახურვა.

თავმჯდომარე კრების სახელით მადლობას უცხადებ მათ, ვინც ჩვენ მოგვილოცა და კრებას ვხურავ.

კრება საღამოს 5 საათსა და 55 წუთზე იხურება.

26 მაისი.

ისტორია არაა შეჩვეული ასეთ ბრწყინვალე დღეებს.

მრავალ საუკუნოების განმავლობაში დღე დღეს ისე მისდევს, რომ მაისობას ბრწყინვალება არ ახარებს და შარავანდით შემკული არ არის. იშვიათია ასეთი დღე: შურიანი ისტორია ადვილათ არ ემასპინძლდება: თავისუფლებას, ძმობას და ერთობას: შავი დღეებით დათვლილია მთელი საუკუნოები და თუ სადმე გამოერევა წითელი, სიხარულის დღე,—აქ ზეიმია და სიყვარული.

ჩვენი წარსული მუდმივი, განუწყვეტელი ბრძოლაა თავდაცვისათვის, ბრძოლა შეუპოვარი ცეცხლათ შემორტყმულ ველურ მტრებთან. და ამ ბრძოლის სისხლიანი ხაზი მოსდევს საქართველოს წარსულს. იყო წუთები, როდესაც ქვეყანა ისვენებდა, იყო წუთები, როდესაც თავისუფლებით სტკბებოდა ქვეყანა, მაგრამ ამ სიტკბოებას ვერ გრძნობდა, ამ თავისუფლებით ვერ ზიარებდა მშრომელი ხალხი, რომელიც გლბატონებულთა მიერ ბუნდებში იყო ჩაჭერილი. და, თუ იყო ზეიმის დღეები,—ეს იყო მხოლოდ ბატონებისთვის, ეს იყო მხოლოდ მაღალ წრეებისათვის.

ბრძოლაში დაქანცული, სისხლ დაწრეტილი საქართველო რუსეთს შეეფარა, მფარველობა და დასვენება სთხოვა, მაგრამ მას არც აქ დაუსვენია. სისხლი მდინარეებათ არმოდიოდა, მაგრამ ტანჯვა წამება, ჯოჯოხეთურათ გულს და სულს სწვავდა. და ამ ტანჯვაში იჭედებოდა შეგნება, თამამი მისწრაფება და ბრძოლა ახალი გზით, ახალი საშუალებით. განმათავისუფლებელი მოძრაობა—აი გზა რომელზეც მედგრათ და თავდავიწყებით სრბოლავდა ქართველი ხალხი.

ხმა თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ, სიტყვა თავისუფლებისათვის შეიქნა იმ ბასრ მჭრელ მახვილათ, რომელიც მტერს გულს უპობდა. ბრძოლა იყო სასტიკი: სახრჩობელა, ციხე, ციმბირი, მათრახი,—მაგრამ ამას არ უშინდებოდა მებრძოლი ხალხი, ამის წინ არ იხრიდა ქედს, რადგან მას სწამდა ბრძოლის მიზანი, ბრძოლის დიადი შედეგი. და ასეც მოხდა: დაეცა და დაემხო ძველი რუსეთი, დაეცა ისე ძლიერათ, რომ ნატამალიც არ დარჩენილა: სამუდამოდ დაიკარგა ის, რის დაკარგვას ყველა შენატროდა, ის რაც ყველას მძიმეთ სულმხუთავათ აწვა კისერზე. საერთაშორისო ომის ქარცეცხლში ჩაიწვა იგი.

ძლიერათ ამოისუნთქა მთელმა ქვეყანამ, ფართოდ გაშალა მკერდი და გაასკეცებული ენერგიით შეუდგა ახალი ქვეყნის შენებას თავისუფლების და დემოკრატიზმის განმტკიცებას. მაგრამ ანარქიამ მოიცვა ქვეყანა და ანარქიის მღვრიე ტალღები ეხეთქებოდა ჩვენს პატარა სამშობლოსაც... გარედან სისხლიან პირ დაღებული მტერი ჩაყლაპვას გვიმუქრებოდა. რკალივით გარს გვერტყა სიკვდილის აჩრდილი, თავზე დაგვცქეროდა საშიში დამოკლისის მახვილი,—და თავი უნდა გვეხსნა, ქვეყანა დაუფეხისაგან უნდა გადაგვერჩინა, სიცოხლე და თავისუფლება უნდა შეგვენარჩუნებია. ვის არ ახსოვს საქართველოს სამრეკლოდან ატეხილი თავისუფლების ზართა რეკვა? ვის არ უნახავს მოხუცნი და პირტიტველა ახალგაზდები ცეცხლეულ გრძნობით ანთებულნი ბრძოლის ველზე რომ მიიჩქეროდენ და უძვირფასეს განძს იქ სტოვებდენ: სიცოცხლეს ესალმებოდენ თავისუფლების და სამშობლოს გულისთვის ხალხის პირმშონი, დემოკრატიის ვაჟკაცები თავდავიწყებით იბრძოდენ, იბრძოდენ თავისუფლების და ქვეყნის დასაცავათ, დიად რევოლიუციის მონაპოვართა განსამტკიცებლათ. მწარე და მძიმე იყო და არის ეს ბრძოლა, რომელიც ჯერაც არ დასრულებულა, მაგრამ მას სულს ჰბერავს და აღფრთოვანებს ის დიდი მიზანი, რომელსაც ქვაკუთხედათ უძევს ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობა, რომელსაც საფუძვლათ მტკიცეთ აქვს ბრწყინვალე 26 მაისი,—საქართველოს დამოუკიდებლობის დიადი დღე

26 მაისი დასკვნაა რევოლიუციის მსვლელობისა, 26 მაისი ლოლიკური შედეგია დიადი ბრძოლისა. საერთაშორისო მდგომარეობამ და რევოლიუციამ ბებიაობა გაუწიეს ამ დღეს და ეს დღეა წარსული დასასრულის და მომავლის დასაწყისის დიდი დღე: თავისუფლება და დამოუკიდებლობა ფაქტათ იქცა ამ დღეს და ამ დღის დაცვას ანდომებს თავის უშრეტ ენერგიას მისი პატრონი—საქართველო. იშვიათია ისეთი დღე ისტორიაში და მით უმეტეს ჩვენს ცხოვრებაში. და ასეთი დღე არ შეიძლება, რომ არა ჩვეულებრივათ აღინიშნოს, არ შეიძლება, რომ ამ დღისთვის ზედღეს დიდმა და პატარამ, მოხუცმა და ბავშვმა მონაწილეობა არ მიიღოს, რადგან ეს დღეა თავისუფლების ზეიმის დღე. ამ დღეს მთელი მსოფლიო დაინახავს დიდ დღესასწაულს. დასავლეთი გაიგონებს დამოუკიდებელ ერის გულის ცემას და ყველა მიხვდება, რომ დიად დროშას, რომლის ქვეშ ქართველი ხალხი მჭიდროთ არის დარაზმული, საქართველო ხელიდან არ გაგდებს, ერთი წამითაც ძირს არ დახრის და ამაყათ აფრიალებს როგორც დასვენების, ისე ბრძოლის დროს.

ქართველი ხალხი თავისი დაკოჟრილი ხელებით აშენებს საქართველოს სახელმწიფოს თავისი სისხლით ამტკიცებს მას და გვრწამს: არ დაიკარგება იგი, არ შეაჩერებს თავისუფლებისათვის ლახტის ცემას, რადგან 26 მაისი მას ამას მოსთხოვს, რადგან 26 მაისის დაცვა: თავისუფლების და დამოუკიდებლობის დაცვაა. მივაქცევთ იმ საშინელ პირობებს, რომელშიც საქართველოს უხდებოდა ამ მუშაობის გაწევა, ნათელი გახდება ამ უნარის სიდიდე, რომელიც საქართველოს ხალხმა გამოიჩინა. ანგრეული—დაშლილი, გაპარტახებული ცხოვრება, ომის მიერ გამწვავებული, განადგურებული მდგომარეობა—და ამ დროს სახელმწიფოს შენება, სახელმწიფოებრივი მუშაობა,—პირდაპირ წარმოუდგენელი ნიჭი და ენერგია უნდა ჰქონოდა საქართველოს, რომ ასეთი ჯოჯოხეთურ პირობებში მართლა თავი არ მოეკლა და თავისუფლება არ დაეკარგა.

მაგრამ დღეს ერთი წელიწადი უკვე შესრულდა და ჩვენ ვხედავთ, რომ საქართველოს რესპუბლიკა კვლავ მტკიცეთ სდგას თავისუფლების სადარაჯოზე და კვლავ ფრიალებს თავისუფლების კვარცხლბეკზე თავისუფლების დროშა. და ამიტომ გვმართებს ზეიმი: გადახედეთ ყოფილ რუსეთის ერებს, შეადარეთ მათი მდგომარეობა ჩვენსას და თქვენთვის ნათელი იქნება, თუ რაოდენ წინ წასული ვართ ჩვენ, თუ რამდენათ გაიმარჯვა საქართველოს დემოკრატიამ. საქართველო ოაზისიაო, სთქვეს—და ეს მღაღადებელი ფაქტია. ამიტომ დღეის დღეს, ამ ბრწყინვალე დღეს გვმართებს ზეიმი. ეს ზეიმია გამარჯვების სიმბოლო. ეს ზეიმია ჩვენი ქვეყნის ძლევა-მოსილობის ნიშანი.

ქართველმა ხალხმა თამამათ შესძლო ანარქიის მოწყვეტა და მოშორება, ქართველმა ხალხმა შესძლო გარშემორტყმულ მტრების შეჩერება, ქართველმა ხალხმა შესძლო კანონმდებლობითი მუშაობა,

და ყველაფერი ეს მიმართულია დემოკრატიზმის განმტკიცებისაკენ, რადგან დემოკრატიზმია ის ერთად ერთი გზა, რომელზეც ბრწინვალე მომავლისაკენ მიმავლმა უნდა გაიაროს და საითკენაც საქართველო ისწრაფვის.

საქართველოს გზა

საქართველოს დამოუკიდებლობის, 26 მაისის აქტში საქართველო აცხადებს:

1. ამიერიდან საქართველოს ხალხი სუვერენულ უფლებათა მატარებელია და საქართველო სრულუფლებოვანი დამოუკიდებელი სახელწიფოა.

და ეს განცხადება თავის თავისა არ ყოფილა, როგორც ბატონმა ნოე ნიკოლოზის ძე ჟორდანიამ სთქვა: „აქტი შემთხვევითი, აქტი უცაბედითი, აქტი მოგონილი რომელიმე პირის, ჯგუფის, ან პარტიის მიერ. არა, ეს აქტი იყო ისტორიულ აუცილებლობისა და ხალხის გულიდან ამოხეთქილი“. ეს აქტი იყო წარსულის დასკვნა და მომავლის ახალი სიტყვა.

საქართველომ ნახა თავისი თავი და დაიწყო ისეთი ცხოვრების მოწყობა, რომელიც სანატრელია მრავალისთვის, რადგან

2. დამოუკიდებელ საქართველოს პოლიტიკური ფორმა—დემოკრატიული რესპუბლიკაა.

უზარმაზარი ყოფილი რუსეთი აქაფებულ ანარქიაში იხჩობა, და მარტო აქ, საქართველოში, ზეიმობს თავისუფლების დროშა, დღესასწაულობს დემოკრატია. და მას აქვს საბუთი, რომ დღეის დღეს ასე მოიქცეს.

ერთი წლის განმავლობაში ქართველი ხალხი მტკიცეთ იცავდა თავის დამოუკიდებლობას და ამკვიდრებდა დემოკრატიულ წესწყობილებას. 26 მაისის აქტის ეს ორი პირველი მუხლი საძირკველია, რომელზედაც შენდება საქართველოს ბედნიერების კოშკი და ამ საძირკველის განმტკიცება იყო და არის უპირველესი საზრუნავი:

— დამოუკიდებლობა და დემოკრატიზმი მჭიდროთ არის ერთიმეორესთან დაკავშირებული, მათ უერთმანეთოთ არსებობა არ შეუძლია და ამიტომაც მთელი ენერგიაც მას ენაცვლება.

საქართველო იცავდა და იცავს თავის თავს, თავის დამოუკიდებლობას, თავის დემოკრატიულ წეს-წყობილებას, იგი სხვას არ დასხმია თავზე. არც აწი დაესხმება ვინმეს, რადგან ეს გზა მისთვის არსებითად და ბუნებრივათ მიუღებელია, რადგან

3. საერთაშორისო მდგომარეობაშ. საქართველო მუდმივი ნეიტრალური სახელმწიფოა. რადგან

4. საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას სურს საერთაშორისო ურთიერთობის ყველა წევრთან კეთილმეზობლური განწყობილება დაამყაროს, განსაკუთრებით კი მოსაზღვრე სახელმწიფოებთან და ერებთან.

და ამ თავის აღთქმისთვის საქართველოს არ უღალატნია და არც უღალატებს, ეს მის დემოკრატიულ ბუნებაში არ შედის, რადგან ძმობა-ერთობის პრინციპი მის სამფეროვან დროშაზეა აღბეჭდილი და სისხლითაა განმტკიცებული და ამიტომაც

5. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა თავის საზღვრებში თანასწორათ უზრუნველყოფს ყველა მოქალაქის სამოქალაქო

დაგრუნევა საქართველოში.

ლიხს იქით და აქით, მტკვარს, ლიახვს და ფაზისს
არქმევენ უდაბნოდ გადაშლილ ოაზისს,
სადაც მზე მწველია, ცხელია ქარები,
მცხეთაში გრიალით მიქრიან ზარები,
გუგუნებს იტრიის ხეობა ულრანი,
და ოხრავს წარსულზე ნანგრევი მუხრანი.
ყოველგან უჩინრად ტირიან დანაკლის
თამარის ტაძრები და ძვლები ირაკლის.
და
ყოველ საფლავზე, მზის ყოველ ღეროზე,
ხაზებათ იშლება ელადა, ეროსი!
სალამი,
სალამი სამშობლოს!
სალამი ჩემს ძვირფასს სამშობლოს!
საღამოს ლანდებად ბურუსი ნიავის
მიდამოს სდებია...
გინახავთ თქვენ ფერი დაბინდულ ქლიავის?
ეს ჩემი სამშობლო მთებია!
მე რაღაც იდუმალ მოლოდინს ვუნდები...
ირგვლივ ზვირთებია
და გემი „დალანდი“, რომლითაც ვბრუნდები!

გალაკტიონ ტაბიძე

დღეს

(ექსპრომტათ)

დელია ოდელა დელია... ზეიმობს სამშობლო მწვანეთი.
ძველ კახეთს მოუხმობს გურია, იმერეთს ეძახის სვანეთი.
ზარები მღერიან ქალაქში. სხვა გვარად მღერიან ზარები,
სამშობლო მოუცავს სიხარულს. გამთბარა ძველად ნამწარები.
დაფნა და ვარდები სამშობლოს. დასწნავენ შვილები გვირგვინებს.
დადგება ამინდი მზიანი. ჩვენს ცაზე მეხი არ იგრგვინებს.
სიხარულს, სიყვარულს ქვეყნისას ვერ იტევს დღეს ჩვენი მკერდები.
მზიანო სამშობლო იხარე. ჭაბუკო შენ არ დაბერდები.
იქნები, შენ აღარ მიჰქრები. ინათებს სულ შენი ლამპარი.
შენია მთლად ჩვენი ფიქრები. და ჩვენი მკერდები დამფარი.
ზარები მღერიან ქალაქში. ზეიმობს სამშობლო მწვანეთი.
ცხელ კახეთს მოუხმობს გურია. ხელს უწვდის იმერეთს სვანეთი.

ნიკოლოზ მიწიშვილი.

ერთი წლის განმავლობაში

26 მაისი—საქართველოს მტრებისათვის და ორგულთათვის გულის მომკვლელი დღეა. ყველა მტერს შავათ ახსოვს ეს დღე, ყველა მათთვის იგი არა სასიამოვნო მოგონებათ გადაიქცა. თავს დაგვჩხაოდენ და გაჰკიოდენ ჩვენს ვითომდა ღალატზე, ჩვენ უსუსურობაზე. გვემუქრებოდენ და გვიქადოდენ დაღუპვას. წინასწამეტყველებდენ, რომ დამოუკიდებელ ცხოვრებას და თავისუფლებას ჩვენ ვერ შევსძლებთ, ქვეყანას ჩვენ ვერ გავუძღვებით და სხვის თვალში შემყურეთ და მოლაქუცეთ გადავიქცევით. გაიძახოდენ ამას ჩვენი მტრები, კვერს უკრავდენ და უდასტურებდენ ამას ჩვენი ორგულნი. მაგრამ შესცდა ყველა. გაუცრუვდა იმედი ყველას.

და მზიანმა საქართველომ ყველას დაანახვა თავისი ნიჭი, თავისი უნარი:

ნიჭი სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობისა, უნარი ბრძოლასა.

გასული ეს ერთი წელიწადი საუკუნეს უდრის თავის შინაარსით ტ სიმწვავით; ელვისებური თავბრუ-დამხვევი სისწრაფით ერთი მოვლენა მეორეს სცვლიდა და ითხოვდა შესაფერ პასუხს: გასალკლდევებული ნებით, გაკაჟებული ენერგიით საქართველო ყველას პასუხს აძლევდა: მტკიცეთ იდგა იგი თავისუფლების პოსტზე ტ იგერებდა გარედან და შიგნიდან მოსულ მტერს: ბრძოლა თავდაცვისათვის, ბრძოლა ქვეყნის გადარჩენისათვის—ეს დიადი ბრძოლა იყო და ამ ბრძოლით ხასიათდება გასული წელიწადი. 26 მაისიდან 26 მაისამდე არ შეჩერებულა ქართველი ხალხის ხელი, არ შეწყვეტილა მძიმე ბრძოლა, და თამამათ შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ ამ ბრძოლიდან საქართველო გამარჯვებული გამოდიოდა და ამ გამარჯვებას აგვირგვინებდა მომხიბლველი იდეალი: სამშობლოს თავისუფლება, თავისუფლების დაცვა, რევოლიუციის განმტკიცება. უჩვეულო სასტიკ პირობებში სწარმოებდა ეს ბრძოლა. იარაღით ხელში გვიხდებოდა მტერთან გამკლავება, სისხლით ირწყვებოდა თავისუფლება, მაგრამ ამავე დროს დაუდგრომელი სახელმწიფოებრივი მუშაობით მტკიცდებოდა და მკვიდრდებოდა იგი. ერთი წამითაც არ შეწყვეტილა სახელმწიფოებრივი მუშაობა. და თუ ყურადღებას მივაქცევთ იმ საშინელ პირობებს, რომელშიც საქართველოს უხდებოდა ამ მუშაობის გაწევა, ნათელი გახდება ამ უნარის სიდიდე, რომელიც საქართველოს ხალხმა გამოიჩინა. ანგრეული—დაშლილი, გაპარტახებული ცხოვრება, ომის მიერ გამწვავებული, განადგურებული მდგომარეობა—და ამ დროს სახელმწიფოს შენება, სახელმწიფოებრივი მუშაობა,—პირდაპირ წარმოუდგენელი ნიჭი და ენერგია უნდა ჰქონოდა საქართველოს, რომ ასეთი ჯოჯოხეთურ პირობებში მართლა თავი არ მოეკლა და თავისუფლება არ დაეკარგა.

მაგრამ დღეს ერთი წელიწადი უკვე შესრულდა და ჩვენ ვხედავთ, რომ საქართველოს რესპუბლიკა კვლავ მტკიცეთ სდგას თავისუფლების სადარაჯოზე და კვლავ ფრიალებს თავისუფლების კვარცხლბეკზე თავისუფლების დროშა. და ამიტომ გვმართებს ზეიმი: გადახედეთ ყოფილ რუსეთის ერებს, შეადარეთ მათი მდგომარეობა ჩვენსას ტ თქვენთვის ნათელი იქნება, თუ რაოდენ წინ წასული ვართ ჩვენ, თუ რამდენათ გაიმარჯვა საქართველოს დემოკრატიამ. საქართველო ოაზისიაო, სთქვეს—და ეს მღაღადებელი ფაქტია. ამიტომ დღეის დღეს, ამ ბრწყინვალე დღეს გვმართებს ზეიმი. ეს ზეიმია გამარჯვების სიმბოლო. ეს ზეიმია ჩვენი ქვეყნის ძლევა-მოსილობის ნიშანი.

ქართველმა ხალხმა თამამათ შესძლო ანარქიის მოწყვეტა და მოშორება, ქართველმა ხალხმა შესძლო გარშემორტყმულ მტრების შეჩერება, ქართველმა ხალხმა შესძლო კანონმდებლობითი მუშაობა,

და ყველაფერი ეს მიმართულია დემოკრატიზმის განმტკიცებისაკენ, რადგან დემოკრატიზმია ის ერთად ერთი გზა, რომელზეც ბრწინვალე მომავლისაკენ მიმავლმა უნდა გაიაროს და საითკენაც საქართველო ისწრაფვის.

და პოლიტიკურ უფლებებს განურჩევლათ ეროვნებისა, სარწმუნოებისა, სოციალურ მდგომარეობისა და სქესისა.

6. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა განვითარების თავისუფალ გზას გაუხსნის მის ტერიტორიაზე მოსახლე ყველა ერს.

და ასეც იყო.

ასეც იქნება.

საქართველოს მთელი წლის მოღვაწეობა აქეთ იყო მიმართული და სინიდისიერი ვერავინ იტყვის, რომ საქართველოს ამ გზისთვის გადაეხვიოს.

საქართველოს აქვს ერთი გზა და ეს გზა ცხადათაა გარკვეული 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტში. ეს გზა ბრძოლას მოითხოვს, მსხვერპლს შეიწირავს, საშიშია, მაგრამ, ბატონ ნიკოლოზ სიმონის ძე ჩხეიძის სიტყვით რომ ვსთქვათ, „ჩვენ არ გვეშინია, რადგან დასავლეთ ევროპის დემოკრატია დაიძვრება ადგილიდან, და გასწევს იმ ადგილისკენ, სადაც არ იქნება არც ერთა შუღლი და არც კლასობრივი ბრძოლა. ჩვენ ამ დემოკრატიას გავყვებით ფეხდაფეხ, და ერთი ნაბიჯითაც არ ჩამოვცილდებით. მაშ გაუმარჯოს დამოუკიდებელ საქართველოს! გაუმარჯოს ერთა სოლიდარობას! და ის მქუხარე და ხანგრძლივი ტაში, რომელიც გაისმა საქართველოს პარლამენტის პირველი დეკემბრის სხდომაზე ამ სიტყვების გამო არის ტაში და გოძნობა მთელი ერისა, მთელი საქართველოსი და ამ გრძნობაში შედუღებულია ვაჟკაცური ნება და ლამაზი მისწრაფება ლამაზიკეკლუცი რაინდი ქვეყნისა.

დღევანდელი დღე.

ქართველი ერის საყვარელი, ქართველ ერის სადიდებელი, ქართველის სათაყვანებელი, წმინდა, სანეტარო, საოცნებო დღე!

ვაქოთ, ვადიდოთ, ხოტბა შევასხათ მას! არ არსებობენ სიტყვები, რომელითაც შევძლოთ ამ დღის სიდიდის გამოსახვა.

ვუმღეროთ, ვუგალობოთ მას!

მაგრამ სად არის ის ჰანგები, რომელსაც შეეძლოთ ამ დღის და მათრობელი სიტყვების გადმოცემა?

უხმოთ, უსიტყვოთ ვანეტაროთ, უხმოთ უსიტყვოთ ვადიდოთ ის.

უკან საშინელი გზა ტანჯვისა, ბრძოლისა, სისხლის და იმედისა.

აჰა, აყვავდა იმედი, ოცნება განხორციელდა, დღევანდელი დღე გათენდა.

თავისუფლების, დამოუკიდებლობის მზე ამობრწყინდა, ის აღარ ჩაქრება, მას ვღარავინ ჩააქრობს, ის ჩვენია, ჩვენი, ჩვენი!

ვაშა თავისუფალ საქართველოს! წინ წარმტაცი, მომხიბლავი გზა აყვავებისა, გაბრწყინებისა, ნეტარებისა, ბედნიერებისა, სიამაყისა: ჩვენ ვართ შვილები დემოკრიტიული რესპუბლიკისა.

გაუმარჯოს რესპუბლიკას! ის ერთის წლის არის, მაგრამ უკვე „დაუგზავსა მზესა თვალდ ლომ ა ნაკვთად“.

მტრები არ ასვენებენ, მაგრამ თავსლაფი დაესხათ ყველას:

„ჩვენი გაჰკვეთს ხორცსა მათსა ხმალი ბოსრი შუბი ახე“.

საქართველო აღზდგა და მტვრათ იქცევა ყველა მისი მტერი!

გაუმარჯოს თავისუფალ საქართველოს!

ივ. გომართელი.

დღეს ეროვნული ზეიმია!

დღეს ქართველი დემოკრატია თავის განთავისუფლების წლის თავს დღესასწაულობს. დღეს შესრულდა ერთი წელი, რაც აღსდგა ერი, გახდა თავის ბედის ბატონ-პატრონი.. საუკუნოებით ტანჯულ-დევნილმა ერმა ერთი წელია, რაც იგემა თავისუფალი სამშობლოს სიტკბოება... ეზიარა სამშობლოსა და თავისუფლების სიყვარულით.. შარშან, ამ დროს ერი მეტად რთულ გამოსაცნობ დილემის წინაშე იმყოფებოდა: ფიზიკურად განადგურება, თუ თავისვე თავის საკუთარი ძალით პატრონობა; არავითარმა ცდამ არ გასჭრა, ქართველი დემოკრატია მარტო დარჩა მტერთან ბრძოლაში, ყველამ უღალატა, არავინ არ დაინდო ის. საშველად გაშვერილ ხელს ყველამ ზურგი მიუბრუნა... ოსმალთა იმპერიალიზმის გაშიშვლებული ხმალი კი გულში დაჭრას უპირებდა ერს... ერის უზენაესმა სინიდისმა და გონიერებამ გაიმარჯვა—გამოცხადდა ისტორიული აქტი საქართველოს განთავისუფლებისა: დამოუკიდებლობისა... უქმად არ ჩაიარა ერის განწირულმა სულის კვეთებამ.

თავისუფლების ეს წელიც თაფლ-ნაღველით იყო ნალესი; ბევრი მწარე წუთები განიცადა ქართველმა დემოკრატიამ ამ წლის განმავლობაშიაც მტრებს შეშურდათ ჩვენი მონური ბორკილების აყრა... ყოველ მხრივ იწყეს შემოსევა; მტერი დაუნდობელი ბოლშევიზმის სახით, ააუარებელი ბანდები, შავი რეაქციის კონტრ-რევოლუციის ქსელი, ომი მეზობელ ერთან.. ყველა მათ საქართველოს თავისუფლების მოსპობა სურდათ, მაგრამ მოსტყუვდნენ უბადრუკნი; ქართველი ერის კვლავ მონობის უღელში შებმა არც ისე ადვილად მოხერხდა...

ბევრი უმანკო სისხლი დაიღვარა მტრებთან ბრძოლაში, ბევრი ქართველი ახალგაზდა სიცოცხლე დაიფერფლა... დიდება და თაყვანი თავისუფლებისათვის დაღუპულ ერის გმირშვილებს... დღეს ამ საერთო ზეიმისა და დღეს სასწაულ დღეს ქართველი დემოკრატია მოწიწებით მუხლს იდრეკს მათ ბრწყინვალე, მზიან საფლავის წინაშე და ფიცსა სდებს, რომ მათი სისხლით, სიცოცხლით მოპოებულ თავისუფლებას ფეხქვეშ არავის გაათელვინებს, უსიკვდილოდ არას დაუთმობს...

დიდი მადლობა და პატივი აგრეთვე ქართველ დემოკრატიის ხელმძღვანელთ, რომელთაც ეჭირათ ხელში ეროვნული საქე; წალმართიანად მართავდნენ ეროვნულ ხომალდს და აჰა, კიდევაც მიაყვანეს ის მშვიდობიან ნავთსაყუდრამდე...

როგორი ბურუსითაც არ უნდა იყოს მოცული ჩვენი მომავალი, როგორი პერსპექტივებიც არ უნდა გვეხატებოდეს ჩვენი ნორჩი რესპუბლიკის მომავალ ბედის შესახებ, როგორც არ უნდა შეიცვალოს საერთაშორისო მდგომარეობა, ჩვენი შინაური, თუ გარეშე პოლიტიკა, ერთი მაინც ცხადია — არავითარ ძალას არ შეუძლია ქართველი ერის მოსპობა... მისი გმირული სული იწოდა და არ გაჰქრა... დღეს განახლდა და აღარც არასოდეს ჩაქრება... ასეთია მისი ისტორია...

ქართველმა დემოკრატიამ ამ ერთი წლის განმავლობაში დაამტკიცა, რომ მას უყვარს თავისუფლება და შესწევს ძალა მისთვის თავის განწირვისა... მას სრული უფლება აქვს საერთაშორისო, საკაცობრიო ოჯახის სწორუფლებიან შევრობისა...

გარეშე ძალა, უცხოელები? ისინი მოვლენწავლენ, მაგრამ ჩვენთან მტრობას მაინც არ ინატრებენ, სასიყვარულოდ და სამეგობროდ კი ფართოდ არის გახსნილი ქართველი ერის გული, მხოლოდ საჭიროა მეტი სინაზე, სიფრთხილე მისი სიმების აჟღერების დროს...

ის იმდენად გრძნეულია, რომ ქურდულ მტრობასაც კი ადვილად იგრძნობს და შემდეგ კი მეგობრობას ჭია შეეპარება...

სიყვარულის ხიდის გადება ძნელი იქნება... ან რას გვერჩიან!

ვისთვის რა წაგვირთმევია, რა დაგვიშავებია, რას გვედავებიან?!

ჩვენ ხომ უცხო ერებთან მუდამ კეთილი განწყობილება და მეგობრობა გვწყურია.

საქართველოს რესპუბლიკა მუდამ ნეიტრალური, მუდამ მშვიდი და უწყინარი.

ამას ნათლად ღაღადებს დამოუკიდებლობის აქტიც...

ნუ თუ დამნაშავეა იმაში ქართველი დემოკრატია, რომ მისი ლაღი სული ვერ ურიგდება მონობას, რომ...

მაგრამ დღეს ანგარიშის დღე არ არის.

დღეს ეროვნული ზეიმია!..

გრ. მაჭავარიანი.

თეთრ ვარდოგის 26

სეიმმა უკვე გამოიტირა უდღეო ბავშვი...

ფერადი პროცესია იწყიდება...

თეთრ დარბაზს მოდღესასწაულე სახეები ემატება.

დარბაზი ივსება მხიარულ ხმებით.

სტუმრები... სტუმრები... სტუმრები...

უცხოელთ აწვალებთ დუდუკ ს ხმა.

გარედ: ჟიჟინი... ხმაური... ზამი...

ველარ ისვენებს მოხუციც მაგიდასთან...

საკმარისია ებრაულ კილოთი:

„საქართველოს ეროვნულ საბჭოს ვაცხადებ გახსნილად“, რომ გაისმას ხმები გაუმეორებელი: „გაუმარჯოს საქართველოს დამოუკიდებელ სახელმწიფოს“!

იწყება სიტყვა მოხუცის: სამარის-პირული უდღეო ბავშვის და იავნანა ახლად მოღიმარის...

მის სიტყვაში მრავლადაა: ახლად შობილი იქნება კეთილი, სხვის ცუდის არ მდომი და სხვისიც მფარველი... იოცოცხლებს იმე დით: აღსდგება დღეს მის წინ დამარხული...

იკითხვის აქტი ცხელ ტაშებში...

მოისმის ხმა დაჭრილ ლომისა: ხალხს მი...უ...ლოცეთ, ხალხს! დროშით, დროშით!..

იკითხვის აქტი აივანზე: აღსდგა საქართველო!..

დუდუკი... დუდუკი... დუდუკი.

ოქროს საყვირად გადიქცა მკითხველი.

დარბაზში ისმის იგივე აქტი რუსულათ...

უცხოელთ ხმაური მეტს ესაუბრება...

ტაშით აცილებენ ხალხის არჩეულთ: აკაკი, ნოე, გიორგი, შალვა!..

იწყება მილოცვები...

ფატ-ალი ხანი-ხოელი. მისი სიტყვებია: უდღეო ბავშვს ვერ უწამლეთ, გაუმარჯოს მოღიმარეს!..

აგერ ჰაიდარი: ეს ნაღვლით აღვსილი გული ბავშვის დაკარგულ ღვიძლ ძმაზე.

არ სრულდება მილოცვები: პოლონელი, ადგილობრივი გერმანელი, ოსი...

მოდღესასწაულეთ ახარებს შორით მოსულ სტუმრის სალამი...

მომლოცველ სტუმრებისადმი მოხუცის მადლობით იხურვის კრება, მაგრამ არ სცხრება დღესასწაული...

ხალხი თხოულობს მის სიტყვის თავადებს: წერეთელი, ჩხეიძე, ზესხიშვილი, ქარუმაძე...

ვინ არ აასრულებს მშიერულ ხალხის-სურვილს.

სიტყვას არ ზოგავს არც ვლასა და არც პაოლო.

რუსთველის ქუჩით დადიან დაღვრემილნიც...

სარიდან კალდელი.

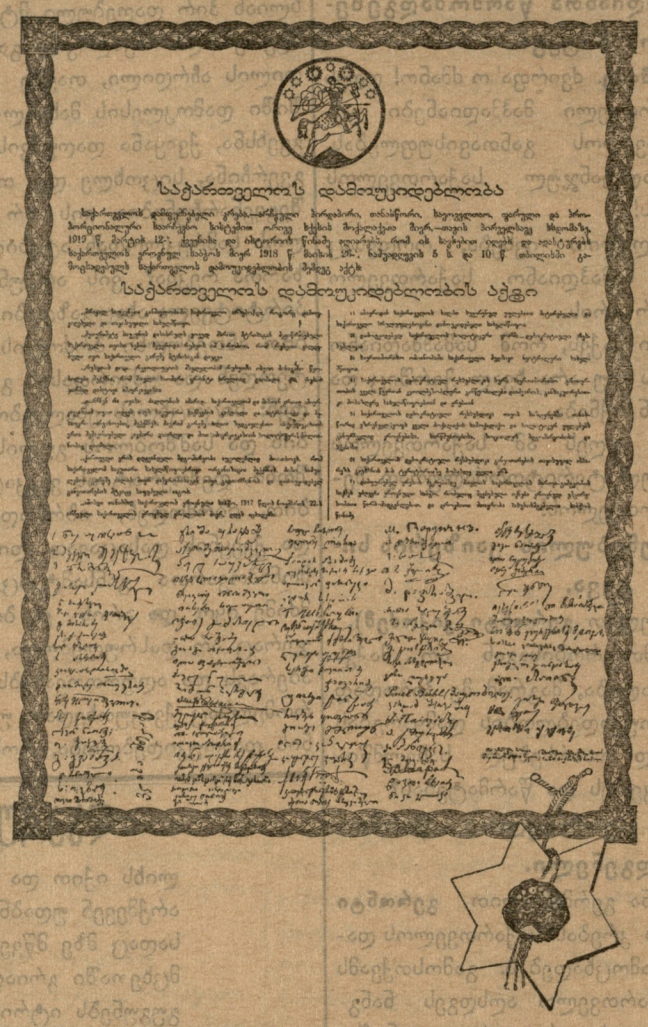

ჩემი ბაღი

მშვენიერი მქონდა ბაღი,
მაგრამ იყო მოუვლელი;
ზედ არავინ მაკარებდა,
მუშაობდა სხვისი ხელი.

გაბატონდა შიგ ეკალი,
შამბი, ჩალა, ხვართქლა, ლელი,
ლენცოფა და ცუცუმყრალა,
სხვაც რამ ბევრი ულეველი.

წარა-მარა მეპატრონე:
ტურა, მაჩვი, მგელი, მელა,
თრითინადან დაწყობილი—
თხუნელა და ჭიაყელა.

ფრინველები: ბუ და ჭოტი,
მიკოიტი, ყვავი, ძერა,
ერთი სიტყვით ყველა მავნე,
ორპირი და გაიძვერა.

მაგრამ დაჭკრა ბედის ზარმა,
მოვიკრიფე ლონე, ძალა,
სანამ დაუტატანებდი,
ყველა თავად მიიმალა.

ეხლა უვლი ჩემს ბაღს თავად
და აღარ მაქვს მოუვლელი,
შიგ ტრიალებს ჩემი გული
და მარჯვენა მოუღლელი.

ისე ტურფად ვაკოხტავებ,
ისე უვლი შიგ ყვავილებს,
როგორც ჩემ ღვიძლ სისხლსა დ ხორცს,
როგორც დედა თავის შვილებს.

და იცით რა ბაღი მაქვს დღეს?
დიდებული, მშვენიერი!
ჩემს ლამაზ ბაღს დარაჯად ჰყავს:
ჩემი გულის ქორფა ერი.

ვინც ჩემ ბაღს არ მაპატრონა
დღეს სწუხან და ინანიან,
და მე კი ჩემს ტურფა ბაღში
ყვავილები მიცინიან.

შიო მღვიმელი.

სახალხო განათლების სამინისტროს მოღვაწეობის მოკლე ანგარიში.

1.

სამინისტროს უწყების დაწესებულებათა რეორგანიზაცია.

დღიდან საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებისა, სახალხო განათლების სამინისტრომ განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია უწყების დაწესებულებათა რეორგანიზაციას.

უწინარეს ყოვლისა საჭირო იყო დაწესებულებათა რიცხვის შემკირება და საადმინისტრაციო აპარატის გამარტივება ისე, როგორც ამას მოითხოვდა სწავლა-აღზდის საქმე და ჩვენი სახელმწიფოს ბიუჯეტიც. ამ მიზნით სავსებით გაუქმებულ იქნა: ა, კავკასიის სასწავლო კომისარიატი და ბ, გუბერნიებში არსებულ სახალხო სკოლების დირექტორები, რამაც გამოიწვია 80-დე მსხვილ და წვრილ მოხელეს დატოვება-შტატგარეშე.

ამ დაწესებულებათა მაგიერ სამინისტროში დაწესდა სამი თანამდებობა: 1. უმაღლეს და საშუალო სკოლების მთავარ გამგისა; 2. სახალხო სკოლების მთავარ გამგისა და 3. საპროფესიო და სატეხნიკო სკოლების მთავარ გამგისა.

რაც შეეხება სკოლების ადგილობრივ მეთვალყურეობას, ამ მიზ ნისთვის სამინისტრომ დასტოვა სახალხო სკოლათა ინსპექტორების ინსტიტუტი.

ამრიგად, მთელი სწავლა-განათლების საქმეს რესპუბლიკაში განაგებს სამინისტრო თავის საბჭოთი, რომელსაც შემდეგი მუდმივი წევრნი შეადგენენ: მინისტრი და მისი ამხანაგი, სამი მთავარ გამგე, სამინისტროს კანცელარიის დირექტორი, ქალაქისა და სახელმწიფო უნივერსიტეტის წარმომადგენელი და აგრეთვე ის პირნიც, რომელთა მოწვევას მინისტრი საჭიროდ დაინახავს.

სამინისტროს მთელი ცენტრალურ დაწესებულების შენახვა (ზემოაღნიშნული თანამდებობის პირთ გარდა სამინისტროს კანცელარიაში 19 კაცი მსახურობს) წლიურად ჯდება 273.200 მანეთად ნაცვლად 1.356.750 მანეთისა, რაიც ყოფილ გაუქმებულ ოლქისა და დირექციების შესანახავად იხარჯებოდა.

საქმის წარმოება სამინისტროში და ყოველგვარი მიწერ-მოწერა თავის დაწესებულებებთან დღიდან დამოუკიდებლობის გამოცხადებისა სრულდება სახელმწიფო ენაზე.

აღნიშნული ორგანიზაცია და შტატები დამტკიცებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 1918 წლის 6 სექტემბერს.

2.

სკოლების გაეროვნება.

მეორე მთავარი საქმე, რასაც სამინისტრომ კვალად დიდი ყურადღება მიაპყრო, სკოლების ტიპის შეცვლაა.

ამ მიზნით მან დაარსა ორი კომისია, რომელიც შეუდგა საშუალო და დაბალ სკოლათა ახალ ტიპისა და პროგრამების შემუშავებას. ეს კომისიები დღესაც განაგრძობენ მუშაობას და ახლო მომავალში მზად გვექნება ყველა საჭირო მასალა მომავალ წლიდან სკოლების ახალ საფუძველზე მოსაწყობათ.

ამ დროიდანვე, სამინისტროს აზრით, უნდა განხორციელდეს სავალდებულო პირველ დაწყებითი სწავლაც.

მიმდინარე სასწავლო წელს კი მოხერხდა მხოლოდ საშუალო სკოლის გაეროვნება (დაბალი სკოლის გაეროვნება დაიწყო შარშან კომისარიატის მიერ და დამთავრდა წელს).

ამ მხრივ უწინარეს ყოვლისა სამინისტრომ